

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 15 maja 2025 r.,
na posiedzeniu bez udziału stron
wniosku członka składu orzekającego SSN Marka Pietruszyńskiego
o wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie II KO 66/24
na podstawie art. 42 § 1 i 4 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. *a contrario* oraz art. 40 §
1 pkt 1 k.p.k. *a contrario*

postanowił:

**stwierdzić brak przesłanek uzasadniających wyłączenie SSN
Marka Motuka od udziału w sprawie II KO 66/24.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 23 lutego 2024 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt II KK 16/24, oddalił jako oczywiście bezzasadną kasację obrońcy skazanego J.S. Pismem z dnia 20 maja 2024 roku skazany zasygnalizował możliwość zaistnienia w powyższej sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. Pismo to zarejestrowane zostało w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt II KO 66/24, a zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2024 roku został wyznaczony skład orzekający w osobach sędziów Sądu Najwyższego: Piotra Mirka (przewodniczący, sprawozdawca) oraz Marka Motuka i Marka Pietruszyńskiego. Skazany

poinformowany o składzie sądu nie złożył wniosku o wyłączenie od udziału w tej sprawie żadnego z sędziów.

Po wyznaczeniu terminu posiedzenia w tej sprawie, SSN Marek Pietruszyński pismem z dnia 31 marca 2025 roku złożył „wniosek o wyłączenie SSN Marka Motuka z mocy prawa od udziału w rozpoznaniu wniosku – sygnalizacji o wznowienie z urzędu”. W uzasadnieniu wskazał, iż pismo skazanego wskazuje na wadliwość procesu powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego Antoniego Bojańczyka, orzekającego w sprawie o sygn. II KK 16/24, a w identycznej procedurze powołany został na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego Marek Motuk, co w razie orzekania przez niego prowadziłoby do naruszenia zasady *nemo iudex causa sua*. W konkluzji wskazał, iż „uznając, że zachodzą podstawy do wyłączenia SSN Marka Motuka z mocy prawa od orzekania w przedmiocie wskazanego wniosku (art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.) należało złożyć wniosek o jego wyłączenie”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W sprawie brak jest podstaw faktycznych i prawnych uzasadniających wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie.

W pierwszej jednak kolejności Sąd Najwyższy musiał rozważyć dopuszczalność złożenia przez sędziego członka składu orzekającego wniosku o wyłączenie od udziału w sprawie innego sędziego – członka składu.

Na wstępie zauważyć zatem należy, że przez pojęcie sędziego, użyte w art. 42 § 1 k.p.k., rozumieć należy wyłącznie samego zainteresowanego wskazującego na możliwość zaistnienia wątpliwości co do jego bezstronności w realiach konkretnej sprawy, do rozpoznania której został wyznaczony (postanowienie SN z dnia 10 marca 1979 r., II KZ 25/79, OSNKW 1979/6, poz. 73; uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 6 kwietnia 1989 r., WZP 1/89, OSNKW 1989/3-4, poz. 24; wyrok SN z dnia 21 kwietnia 2011 r., V KK 386/10, OSNKW 2011/7, poz. 61; wyrok SN z dnia 4 czerwca 2013 r., II KK 7/13, LEX nr 1328041; uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022/6/22). Zatem **żądanie wyłączenia sędziego może złożyć tylko co do swojej osoby, a nie w odniesieniu do innego**

członka składu orzekającego, w którym uczestniczy (D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII, Warszawa 2024, s. 261).

Na kanwie powyższych poglądów, w Sądzie Najwyższym wykształciło się stanowisko o konieczności pozostawiania bez rozpoznania żądań wyłączenia sędziego składanych przez innego sędziego, członka składu orzekającego (postanowienia SN z dni: 27 grudnia 2022 r., I ZO 68/22, LEX nr 3489010; 9 marca 2023 r., I ZO 10/23, LEX nr 3569330; 6 lipca 2023 r., I ZO 26/23, LEX nr 3579365; 4 października 2023 r., I ZO 30/22, LEX nr 3614219; 28 listopada 2023 r., I ZO 127/23, LEX nr 3635146; 29 listopada 2023 r., I ZO 138/23, LEX nr 3644294; 22 maja 2024 r., I ZO 22/23, LEX nr 3718640; 18 września 2024 r., II ZO 74/24, LEX nr 3756178; 11 grudnia 2024 r., II ZO 76/24, LEX nr 3816442; 27 marca 2025 r., II KB 48/24, LEX nr 3847508).

Dostrzec jednak należy, iż jednocześnie wskazuje się na wyjątkową dopuszczalność badania podstaw wyłączenia sędziego wskutek sygnalizacji innego członka składu orzekającego takiej konieczności przez złożenie wniosku o rozważenie wyłączenia sędziego z urzędu. W takiej sytuacji wyznaczenie posiedzenia następuje w celu zbadania przez sąd z urzędu kwestii wyłączenia sędziego (D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2025, art. 42, teza 4; J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, M. Burdzik, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2024, s. 217). Tego właśnie rodzaju pismo złożył w niniejszej sprawie członek składu i okoliczności w nim zawarte zostały rozważone przez Sąd Najwyższy.

Już na wstępie dokonywanej oceny dostrzec należy, że wnioskujący nie podał w swoim piśmie żadnych argumentów mogących wykazać istnienie realnych podstaw przekonujących do konieczności wyłączenia sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka od udziału w sprawie o sygn. II KO 66/24. Powołując się na zaistnienie przesłanek określonych w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k., SSN Marek Pietruszyński nie przedstawił w żaden sposób toku swojego rozumowania, który doprowadził go do wniosku, że rozpoznawana sprawa dotyczy sędziego Marka

Motuka bezpośrednio. Ma to istotne znaczenie, gdyż akta sprawy nie pozwoliły ujawnić tego rodzaju okoliczności z urzędu, a zawarte w art. 40 § 1 k.p.k. wyliczenie przyczyn wyłączenia sędziego z mocy samego prawa ma charakter zamknięty. Przepis ten nie może zatem podlegać wykładni rozszerzającej, zawarte w nim przesłanki nie mogą być uzupełniane w drodze wykładni (postanowienia SN z dnia: 11 grudnia 2002 r., V KK 135/02, OSNKW 2003, nr 3-4, poz. 36; 27 stycznia 2005 r., IV KK 385/04, OSNwSK 2005, nr 1, poz. 217; 13 czerwca 2007 r., V KK 15/07, LEX nr 299219; 14 stycznia 2009 r., V KK 285/08, LEX nr 485035; 11 października 2024 r., II KO 110/24, LEX nr 3768225; A. R. Światłowski, Glosa do wyroku SN z 5.02.1997 r., V KKN 180/96, OSP 1998/2, s. 40; A. Murzynowski, Glosa do postanowienia SN z 11.12.2002 r., V KK 135/02, OSP 2004/2, s. 25; H. Paluszkiwicz [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 126; D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII, Warszawa 2024, s. 236; S. Steinborn [w:] J. Grajewski, P. Rogoziński, S. Steinborn, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, LEX/el. 2016, art. 40, teza 7; J. Grajewski, S. Steinborn [w:] Komentarz aktualizowany do art. 1-424 Kodeksu postępowania karnego, red. L. K. Paprzycki, LEX/el. 2015, art. 40, teza 7; T. Grzegorzczak [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467. Komentarz, Warszawa 2014, s. 218).

Zgodnie z ugruntowanym w doktrynie i orzecznictwie rozumieniem przesłanki zawartej w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k., dotyczy ona takiej sprawy, której przedmiotem jest rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach, także w sferze cywilnoprawnej, sędziego wyznaczonego do składu sądu, ale ma ona miejsce wówczas, gdy sędzia uczestniczy w procesie karnym w charakterze strony (zarówno biernej, jak i czynnej) albo quasi-strony. Tylko w tych bowiem przypadkach ma on *ex definitione* interes prawny w korzystnym dla siebie rozstrzygnięciu w przedmiocie procesu. Chodzi tu o sprawę, która wprost ma związek z osobą sędziego i którą sędzia jest osobiście zainteresowany. Związek sędziego ze sprawą, zgodnie z omawianą normą, musi mieć charakter bezpośredni. Pomiedzy sprawą określonego sędziego, a jego osobą, nie może być ogniw pośrednich (postanowienia SN z dnia: 10 stycznia 2002 r., IV KZ 83/01, LEX nr 559991; 5 października 2022 r., V KK 329/22, LEX nr 3498439; 30

listopada 2023 r., I ZO 75/24, LEX nr 3729745; 31 stycznia 2024 r., I ZO 17/24, LEX nr 3670262; 28 czerwca 2024 r., I ZO 95/24, LEX nr 3736026; 4 września 2024 r., I ZO 144/24, LEX nr 3753408; 30 stycznia 2025 r., I ZO 114/24, LEX nr 3859292; 11 kwietnia 2025 r., V KB 11/24, LEX nr 3858810; wyrok SA w Gdańsku z dnia 15 grudnia 2016 r., II AKa 361/16, LEX nr 2231542; wyrok SA w Szczecinie z dnia 22 listopada 2017 r., II AKa 34/17, LEX nr 2493602; J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, M. Burdzik, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2024, s. 209; J. Kosonoga (w:) R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.) Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166, Warszawa 2017, s. 550; H. Paluszkiwicz [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 127; T. Grzegorzczak [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467. Komentarz, Warszawa 2014, s. 218; W. Grzeszczyk [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. X, LexisNexis 2014, art. 40, teza 3).

W uwarunkowaniach badanej sprawy orzekanie przez SSN Marka Motuka nie prowadzi do złamania zasady *nemo iudex in causa sua*, albowiem nie będzie on orzekał „we własnej sprawie”. Przedmiot postępowania nie stanowi „jego sprawy”, a jego udział w wydaniu orzeczenia w żaden sposób nie będzie miał wpływu na sferę jego własnych uprawnień lub obowiązków prawnych. Takie rozumienie omawianej przesłanki mogłoby doprowadzić do odsunięcia od orzekania znacznej liczby sędziów (w skrajnych wypadkach wszystkich), a tym samym do wpływania na skład sądu.

Wbrew twierdzeniom zawartym w uzasadnieniu pisma SSN Marka Pietruszyńskiego, w rozpatrywanej sprawie nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, jakoby skutek uczestnictwa SSN Marka Motuka w składzie sądu mogła zostać naruszona zasada *nemo iudex in causa sua*. Wniosków lub żądań o wyłączenie uzasadnionych tylko okolicznościami o charakterze ustrojowym nie można uwzględniać z tego tylko powodu, iż tożsamy ustrojowy zarzut odwoławczy znajduje zastosowanie także do osób go rozpoznających. Bez zindywidualizowania poddających się ocenie sądu okoliczności podnoszonych w realiach dotyczących danej sprawy, w aspekcie związanych z nią konkretnych faktów, leżących również

poza płaszczyzną ustrojową, pozostają one w sferze wyłącznie teoretycznej, niepowiązanej odpowiednio ani z konkretną sprawą, od udziału w której wniosek o wyłączenie zostaje złożony, ani z określonym sędzią, którego wniosek ten dotyczy (zob. postanowienia SN z dni: 21 czerwca 2023 r., IV KK 460/19, LEX nr 3598209; 10 sierpnia 2023 r., V KK 162/22, LEX nr 3600648; 31 października 2023 r., V KK 358/23, LEX nr 3621120; 16 stycznia 2024 r., III KK 293/23, OSNK 2024/4/22; 11 lipca 2024 r., IV KK 142/24, LEX nr 3735527; 11 października 2024 r., II KO 110/24, LEX nr 3768225; 18 marca 2025 r., III KK 410/24, LEX nr 3845089).

Jedyne zatem wskazywane przez SSN Marka Pietruszyńskiego okoliczności, związane ze statusem ustrojowym sędziów, w realiach tej sprawy nie mogą zostać uwzględnione przez pryzmat art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.

Niezależnie od powyższego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego słusznie podkreśla się, że wątpliwość co do bezstronności sędziego nie może być wywodzona z samych kwestii ustrojowych związanych z jego powołaniem i to niezależnie od tego w jakim okresie i z jakimi ułomnościami w procedurze nominacyjnej doszło to tego powołania (zob. m. in. postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2023 r., IV KK 460/19, LEX nr 3598209; postanowienie SN z dnia 31 października 2023 r., V KK 358/23, LEX nr 3621120). Podnoszone zarzuty nie mogą mieć bowiem charakteru abstrakcyjnego i odnosić się do całych grup powołanych sędziów (postanowienie SN z dnia 10 sierpnia 2023 r., V KK 162/22, LEX nr 3600648). Nie ma też żadnych podstaw do wiązania wykonywania przez Prezydenta jego uprawnień konstytucyjnych w stosunku do każdej osoby sprawującej w Rzeczypospolitej Polskiej urząd sędziego z określoną treścią wydanych przez tego sędziego rozstrzygnięć. Sugerowanie w sposób oderwany od szczegółowych realiów konkretnego przypadku pozorów, jakoby przykładowo sędzia wydanym wyrokiem chciał odwdzińczyć się za powołanie na urząd sędziego jest pozbawione jakichkolwiek racjonalnych podstaw, a przez to rażąco nieuprawnione (postanowienie SN z dnia 7 czerwca 2017 r., III KK 190/17, LEX nr 3545080).

Konstytucyjna zasada prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) realizowana jest przez prawo, ale i obowiązek zarazem, rozpoznania sprawy przez właściwy sąd, określony przepisami prawa (por. uwagi zawarte w postanowieniach

Sądu Najwyższego z dni: 10 maja 2000 r., II KO 90/00, OSNKW 2000, z. 5-6, poz. 48, 12 marca 2008 r., II KO 7/08, OSNKW 2008, poz. 599, 5 grudnia 2012 r., III KO 102/12, Lex 1231575, 10 maja 2018 r., III KO 43/18, Lex 2490306, 8 lipca 2010 r., IV KO 69/10, OSNwSK 2010/1/1424). Nierespektowanie tego elementu prawa do sądu powodowałoby naruszenie przez każdy sąd nie tylko wspomnianej normy konstytucyjnej, ale również przepisów konwencyjnych, gdyż sąd nie jest „sądem ustanowionym ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka także wtedy, gdy – zgodnie z prawem wewnętrznym – nie jest on sądem właściwym do rozpatrzenia danej sprawy, a więc gdy następuje przekroczenie przez sąd granic swojej jurysdykcji (wyrok ETPCz z dnia 20 lipca 2006 r. w sprawie Sokurenko i Strygun vs Ukraina – skargi nr 29458/04 i 29465/04).

Przypomnieć bowiem można i należy, że w przeszłości szereg nominacji sędziowskich (także tych do Sądu Najwyższego) dokonanych zostało z niekwestionowanym rażącym pogwałceniem reguł rangi konstytucyjnej, które stwierdzone zostały przez Trybunał Konstytucyjny (por. postanowienie SN z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21, LEX nr 3251718; postanowienie SN z dnia 27 marca 2025 r., I ZO 51/25, LEX nr 3850599).

W wyroku z dnia 29 listopada 2007 r., SK 43/06 (OTK-A 2007, nr 10/A, poz. 130, Dz.U. 2007/227/1680), Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność niektórych przepisów ustawy o KRS, wskazując, że kompetencja Krajowej Rady Sądownictwa ustalania kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie narusza konstytucyjny wymóg, aby sprawy o istotnym znaczeniu dla realizacji wolności i praw konstytucyjnych były regulowane tylko w ustawie, także ze względu na brak w ustawie jakichkolwiek kryteriów, mogących być podstawą do selekcji kandydatów przez KRS. W wyroku z dnia 16 kwietnia 2008 r., K 40/07 (OTK ZU 2008, nr 3/A, poz. 44), Trybunał zakwestionował również zgodność z Konstytucją zasady udziału w posiedzeniach osób upoważnionych przez członków KRS celem wypowiedzania się w ich imieniu. Przedmiotem rozstrzygnięcia TK była także kwestia braku możliwości odwołania się od uchwał KRS (wyrok z dnia 27 maja 2008 r., SK 57/06, OTK ZU 2008, nr 4/A, poz. 63). W okresie funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa w latach 1990-2008 kandydatom na stanowiska sędziowskie z mocy ustawy nie przysługiwały odwołania od uchwał KRS

wydawanych w sprawach indywidualnych dotyczących powołania, przy tożsamych jak obecnie (przez większość czasu) regulacjach konstytucyjnych i konwencyjnych. Sąd Najwyższy w owym czasie stanowczo i konsekwentnie odrzucał możliwość rozpoznawania odwołań od uchwał Rady na podstawie norm wynikających z art. 45 Konstytucji RP czy art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (tak przykładowo postanowienia SN z dni: 7 grudnia 2005 r., III KRS 7/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 343; 13 maja 2008 r., III KRS 2/08, Lex nr 491439). Trybunał Konstytucyjny tymczasem w przywołanym wyroku z dnia 27 maja 2008 r. orzekł, że całkowite wyłączenie drogi sądowej przez zaskarżony przepis art. 13 ust. 2 zdanie drugie ustawy o KRS pozostawało w sprzeczności z art. 45 ust. 1 i z art. 77 ust. 2 Konstytucji w związku z art. 60 Konstytucji. Zaskarżony przepis uniemożliwiał sądową kontrolę przestrzegania przez władzę publiczną obowiązku równego traktowania osób kandydujących na stanowisko sędziowskie. Dopiero ta decyzja TK skłoniła Sąd Najwyższy do rozpoczęcia przyjmowania i rozpoznawania odwołań od uchwał KRS (por. przykładowo wyrok SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III KRS 5/08, Lex nr 658204).

Również w wyroku z dnia 19 listopada 2009 r., K 62/07, Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się stanowczo co do niekonstytucyjności ustalania reguł postępowania przed KRS w drodze rozporządzenia (OTK ZU 2009, nr 10/A, poz. 149), uznając niezgodność z ustawą zasadniczą przepisów ustawy o KRS z dnia 27 lipca 2001 r., które upoważniały Prezydenta do uregulowania w drodze rozporządzenia procedury nominacyjnej toczącej się w KRS. Uznał, że pozostawienie władzy wykonawczej możliwości samodzielnego kształtowania zasadniczych elementów regulacji prawnej prowadziło do naruszenia standardów demokratycznego państwa prawnego zakazujących ustawodawcy przekazywania funkcji prawodawczych organom władzy wykonawczej.

Efektem żadnego jednak z tych rozstrzygnięć nie jest (jak dotąd) dokonywanie weryfikacji zdolności tworzenia przez uczestniczących w ww. konkursach sędziów sądu bezstronnego i niezależnego, podobnie jak nie analizuje się również tych elementów przez pryzmat art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.

Przypomnieć więc należy, iż jednostka nie posiada prawa wyboru sądu, który orzekałby w jej sprawie, gdyż właściwość sądu określa ustawa (orzeczenie

Posokhov

v. Rosja z 4 marca 2003 r., skarga nr 63486/00, § 37). Celem określonego w art. 6 ust. 1 EKPCz sformułowania „ustanowiony ustawą” jest zapewnienie, aby organizacja systemu sądowego nie zależała od czyjejkolwiek uznaniowości, ale była regulowana przez prawo wywodzące się z parlamentu. Zasada ta dotyczy każdego podmiotu mogącego zainicjować postępowanie w przedmiocie wyłączenia, a zatem także i sędziego zasiadającego w składzie sądu.

Mając na względzie wszystkie powyższe okoliczności, Sąd Najwyższy stwierdził brak przesłanek uzasadniających wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie o sygn. IV KO 66/24.

[PŁ]

[a.ł]